

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

## અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૫૭૧/૨૦૧૪

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી

=====

|   |                                                                                                                             |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ૧ | શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?                                                                  |
| ૨ | રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?                                                                                           |
| ૩ | શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?                                                                           |
| ૪ | શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે? |

|   |                                              |
|---|----------------------------------------------|
| ૫ | શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ? |
|---|----------------------------------------------|

=====

પ્રવીણભાઈ ભગવાનજીભાઈ પોપટ....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

શંભુભાઈ વાલજીભાઈ ભુવા....સામાવાળા(ઓ)

=====

**ઉપસ્થિતિ:**

શ્રી પી. જે. કાનાબાર, વિદ્વાન વકીલ હાલના અરજદાર નં. ૧ તરફે

શ્રી સિકંદર સૈયદ, વિદ્વાન વકીલ સામાવાળા નં. ૧ તરફે

શ્રી મેહુલ એસ. શાહ, એમિક્સ ક્યુરી તરીકે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી

તારીખ: ૧૧/૦૭/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

૧. રૂલ. વિદ્વાન વકીલ શ્રી સિકંદર સૈયદ સામાવાળા તરફે રૂલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે. કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાને લેતા અને સંબંધિત

પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી, આ અરજીની આખરી સુનાવણી કરી તેનો આખરી નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૨. ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલ આ અરજીમાં, વિદ્વાન ૩જા એડિશનલ સીનિયર સિવિલ જજ, અમરેલી ("એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ"), દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ એક્ઝિક્યુશન પિટિશન નં. ૨૭/૧૯૯૮ માં અરજદાર દ્વારા ફાઈલ કરવામાં આવેલ આંક ૮૩ ની અરજી પર તારીખ ૧૨/૦૪/૨૦૧૪ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ હુકમને પડકારવામાં આવ્યો છે, જે દ્વારા પક્ષકારો વચ્ચેના સમાધાનની નોંધણી માટેની સદરકુ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

૩. ટૂંકમાં જણાવતા, કેસની પ્રસ્તુત હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિ એ છે કે અમરેલી-કુકાવાવ રોડ પર અમરેલી ટાઉનમાં આવેલી ૩ એકર ૧૦ ગુંઠાના માપની રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૧૫૦ વાળી ખેતીની જમીન સંબંધિત વેચાણ કરાર, હાલના સામાવાળાના પિતા વાલજીભાઈ ભુવા દ્વારા અરજદારની તરફેણમાં તારીખ ૧૩/૦૯/૧૯૮૯ ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારે સાટાખત પેટે રૂ. ૨૫૦૦/- ચૂકવ્યા હતા, જે વાલજીભાઈ ભુવા દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા જેમણે સાક્ષી વિઠ્ઠલભાઈ બાપુભાઈની હાજરીમાં વેચાણ કરાર પર પોતાના અંગૂઠાનું નિશાન કર્યું હતું. વાલજીભાઈ ભુવાના અંગૂઠાના નિશાનની ઓળખ ત્રાહિત પક્ષ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તારીખ ૨૩/૦૬/૧૯૮૧ ના રોજ, વાલજીભાઈ ભુવાએ સામાવાળાની તરફેણમાં એક વસિયતનામું કર્યું હતું.

ત્યારબાદ, તેમનું અવસાન થયું. જોકે, સામાવાળાએ અરજદારની તરફેણમાં થયેલા વેચાણ કરાર મુજબ વર્તવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. તેથી, અરજદારે સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૭૯/૧૯૯૨ દાખલ કર્યો હતો, જેનો ચુકાદો અને ડિક્રી વિદ્વાન સિવિલ જજ (એસ.ડી.), અમરેલી દ્વારા તારીખ ૦૮/૦૫/૧૯૯૮ ના રોજ તેમની તરફેણમાં આપવામાં આવ્યા હતા. સદરહુ ચુકાદો અને ડિક્રી હોવા છતાં, સામાવાળા ડિક્રી મુજબ કાર્ય કરવામાં આનાકાની કરતા હતા. તેથી, અરજદારે ઉપરોક્ત એક્ઝિક્યુશન પિટિશન દાખલ કરી હતી. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, સામાવાળાનું વલણ અસહકારભર્યું અને પ્રતિકૂળ હોવાથી, તેઓ સામાવાળા વિરુદ્ધ તેને સિવિલ જેલમાં મોકલવા માટેનો હુકમ મેળવવા અરજી કરવા મજબૂર થયા હતા. ત્યારબાદ, પક્ષકારો વિવાદના સૌહાર્દપૂર્ણ પતાવટ પર આવ્યા હતા. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, એક્ઝિક્યુશનની કાર્યવાહી પેનિડંગ હતી તે દરમિયાન, તેમણે ખેડૂત હોવાનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કર્યો હતો. તેથી પક્ષકારો સહમત થયા હતા કે સામાવાળા દ્વારા અરજદારની તરફેણમાં અમરેલી ટાઉનમાં અમરેલી-કુકાવાવ રોડ પર આવેલી રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૧૫૦ વાળી ખેતીની જમીન પૈકી, ડિક્રીમાં આદેશ કર્યા મુજબની ૩ એકર અને ૧૦ ગુંઠાને બદલે, ૨ એકર ૭ ગુંઠા જમીનનો નવો વેચાણ દસ્તાવેજ કરી આપવામાં આવે. બાકીની ૧ એકર અને ૩ ગુંઠા જમીન સામાવાળા પાસે રહેશે. આના બદલામાં, સામાવાળા બાકીની વેચાણ અવેજની રકમ રૂ. ૧,૦૭,૫૦૦/- મેળવવા માટે હકદાર રહેશે નહીં અને આ રકમ સામાવાળા દ્વારા જતી કરવામાં

આવી હોવાનું માનવામાં આવશે. પક્ષકારો વચ્ચે વધુમાં એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે આંક ૧૫ પર એક બાબુભાઈ નાથાભાઈ દ્વારા અને આંક ૩૧ અને ૪૨ પર સામાવાળાના ભાઈઓ અનુક્રમે હંસરાજ વાલજી ભુવા અને વાઘજી વાલજી ભુવા દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ જતા કરવામાં આવ્યા હોવાનું માનવામાં આવશે કારણ કે તેઓ તારીખ ૨૩/૦૩/૨૦૦૧ અને ૨૯/૦૩/૨૦૦૪ ના હુકમથી અનુક્રમે ફગાવી દેવામાં આવ્યા હતા. પક્ષકારો વચ્ચે વધુમાં એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે જો સામાવાળા ૨ એકર ૭ ગુંઠા જમીનનો વેચાણ દસ્તાવેજ કરી આપવામાં અને/અથવા તેનો વાસ્તવિક કબજો સોંપવામાં નિષ્ફળ જાય, તો અરજદાર તારીખ ૩૧/૦૩/૨૦૧૪ ના સમાધાનની શરતો મુજબ વેચાણ દ્વારા સદરહુ જમીન મેળવવા માટે હકદાર રહેશે.

૪. એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટે પક્ષકારો વચ્ચેના સમાધાનની નોંધણી કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કારણ કે, તેના મતે, તે મૂળ ડિકીથી વિરુદ્ધ હતું. એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટના જણાવ્યા મુજબ, તેની પાસે ડિકીમાં ફેરફાર કરવાની કોઈ સત્તા નથી. તેથી, અરજદારની આંક ૮૩ ની અરજી વાદગ્રસ્ત હુકમથી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. તેનાથી નારાજ થઈને અરજદારે આ કોર્ટનો આશરો લીધેલ છે.

૫. અરજીમાં તારીખ ૦૨/૦૫/૨૦૧૪ ના રોજ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. સામાવાળાએ તેમનો જવાબી સોગંદનામું ફાઈલ કર્યો છે.

૬. જવાબી સોગંદનામુંમાં લેવામાં આવેલ વલણ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા કેસને અનુરૂપ છે. સામાવાળાએ સદરહુ એક્ઝિક્યુટિવમાં જણાવ્યું છે કે અરજદાર અને તેમણે તારીખ ૩૧/૦૩/૨૦૧૪ ના રોજ વિવાદનો સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે ઉકેલ લાવ્યો છે, અને તે સમાધાન પત્ર સંયુક્ત રીતે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટમાં રજૂ કર્યું છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારે સમાધાન મુજબ વર્ત્યું છે અને સામાવાળાએ સદરહુ સમાધાન મુજબ રૂ. ૧,૦૭,૫૦૦/- ની રકમ જતી કરી છે. સામાવાળા, તેમના જવાબમાં, અરજદારના વલણને તમામ રીતે ટેકો આપે છે અને વધુમાં નીચે મુજબ જણાવે છે:

"હું કહું છું કે વિદ્વાન એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટે મારા અને અરજદાર વચ્ચે થયેલા સમાધાનને સ્વીકારવું જોઈતું હતું અને વધુમાં કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં અને ન્યાયના હિતમાં તેને અમલમાં મૂકવાનો આદેશ કરવો જોઈતું હતું. આ અરજીમાં જે હુકમને પડકારવામાં આવ્યો છે તે રદ કરવાને પાત્ર છે અને ન્યાયના હેતુઓને પૂર્ણ કરવા માટે અરજી મંજૂર કરવી જરૂરી છે."

૭. ઉપરોક્ત બાબતો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યાં સુધી સમાધાનનો સંબંધ છે, તેમજ વાદગ્રસ્ત હુકમના સંબંધમાં પક્ષકારોના વલણનો પ્રશ્ન છે, અરજદાર અને સામાવાળા એકમત છે. જોકે સામાવાળાએ વાદગ્રસ્ત હુકમને ઔપચારિક રીતે પડકાર્યો નથી, તેમ છતાં, તેમના દ્વારા જવાબી સોગંદનામુંમાં જણાવવામાં

આવ્યું છે કે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટે પક્ષકારો વચ્ચેના સમાધાનને સ્વીકારવું જોઈતું હતું અને વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવાને પાત્ર છે.

૮. અરજદાર અને સામાવાળાએ એક સમાન વલણ અપનાવ્યું હોવાથી, આ કોર્ટ વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ એસ. શાહને એમિકસ ક્યુરી તરીકે તેમની સહાય આપવા વિનંતી કરવાનું યોગ્ય માને છે. તેમણે કૃપા કરીને સંમતિ આપી છે અને રજૂઆતો કરી છે, જે હવે પછી નોંધવામાં આવશે.

૯. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી. જે. કાનાબાર રજૂઆત કરે છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ ગેરકાયદેસર, અન્યાયી અને અયોગ્ય છે, કારણ કે કોર્ટ ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ ('ધ કોડ') ની પ્રસ્તુત જોગવાઈઓને સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે. ધ કોડની કલમ ૧૪૧ નો સંદર્ભ આપતા, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કાયદાની આ જોગવાઈ એવી વ્યવસ્થા કરે છે કે દાવો (સૂટ) ના સંબંધમાં ધ કોડમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી પ્રક્રિયા, જ્યાં સુધી તે લાગુ પાડી શકાય ત્યાં સુધી, સિવિલ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોઈપણ કોર્ટમાં તમામ કાર્યવાહીમાં અનુસરવામાં આવશે. તેથી, ધ કોડ દ્વારા કલ્પના કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયા એક્ઝિક્યુશનની કાર્યવાહીને પણ લાગુ પડશે.

૯.૧ અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલે વધુમાં ઓર્ડર ૨૩ રૂલ ૩ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપ્યો અને રજૂઆત કરી કે આ જોગવાઈ એવું ઠરાવે છે કે જ્યારે કોર્ટને સંતોષ થાય કે દાવો સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ કોઈપણ કાયદેસરના કરાર અથવા

સમાધાન દ્વારા એડજસ્ટ કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારે કોર્ટ આવા કરાર અથવા સમાધાનને રેકૉર્ડ પર લેવાનો આદેશ કરશે અને તે મુજબ ડિક્રી પસાર કરશે. હાલના કેસમાં, પક્ષકારો વચ્ચેના સમાધાન અંગે કોઈ વિવાદ નથી. આ કારણોસર, એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ સમાધાનની નોંધણી કરવાની અરજદારની વિનંતી ફગાવી દેવી જોઈતી નહોતી.

૯.૨ અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલે ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપતા રજૂઆત કરી છે કે, જ્યાં કોઈપણ પ્રકારની ડિક્રી હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ નાણાં કોર્ટની બહાર ચૂકવવામાં આવે, સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ ડિક્રીના સંતોષ પેટે, ત્યાં એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ સદરહુ એડજસ્ટમેન્ટ રેકૉર્ડ કરવા માટે બંધાયેલી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ જોગવાઈને ધ્યાને લેતા, સમાધાન રેકૉર્ડ પર લેવું જોઈતું હતું, કારણ કે તે ડિક્રીના એડજસ્ટમેન્ટ સમાન છે. એવી વિનંતી કરવામાં આવી છે કે ધ કોડની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ સંયુક્ત રીતે વાંચવી જોઈએ અને જો તેમ વાંચવામાં આવે તો, સમાધાનની નોંધણી કરવામાં એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટના માર્ગમાં કોઈ અવરોધ નથી.

૯.૩ અરજદાર વતી વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સમાધાન કાયદેસર અને કાયદા દ્વારા અનુમતિપાત્ર છે, તેથી, એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ સમાધાન સ્વીકારવા અને રેકૉર્ડ કરવાનો ઇનકાર કરવામાં વાજબી નથી. સમાધાન રેકૉર્ડ કરવાથી કોઈ પક્ષને કોઈ નુકસાન થશે નહીં અને સમાધાનથી વર્ષ ૧૯૮૯ માં થયેલા વેચાણ કરાર સંબંધિત વિવાદના મૂળ કારણનો નિકાલ આવશે.

પ્રક્રિયાલક્ષી કાયદો એ ન્યાયનો સહાયક છે અને તે ન્યાયના હિતને પ્રોત્સાહન આપવા માટે છે, નહિ કે તેને અવરોધવા માટે.

ઉપરોક્ત કારણોસર એવી પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવામાં આવે.

૧૦. સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી સિકંદર સૈયદે તેમના જવાબી સોગંદનામુંમાં લીધેલા વલણને પુનરાવર્તિત કર્યું છે, અને રજૂઆત કરી છે કે પક્ષકારો સમાધાન પર આવ્યા છે જે તેમના લાંબા સમયના વિવાદનો નિકાલ લાવશે અને એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ તેને રેકૉર્ડ કરવાનો ઇનકાર કરવામાં વાજબી નથી.

૧૧. વિદ્વાન એમિકસ ક્યુરી શ્રી મેહુલ એસ. શાહે રજૂઆત કરી છે કે ધ કોડની કલમ ૪૭ ડિકી બજાવતી કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવાના પ્રશ્નોને લગતી છે, અને તે જોગવાઈ કરે છે કે જે દાવામાં ડિકી પસાર કરવામાં આવી હતી તે દાવાના પક્ષકારો વચ્ચે ઉદભવતા પ્રશ્નો, જે ડિકીના અમલીકરણ, વિસર્જન અથવા સંતોષ સાથે સંબંધિત હોય, તે ડિકી બજાવતી કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવાના રહેશે અને અલગ દાવા દ્વારા નહીં. તેમના જણાવ્યા મુજબ, આ કલમને ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ ની જોગવાઈઓ સાથે સુમેળભર્યું રીતે વાંચવી જોઈએ, જે ડિકીના સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ એડજસ્ટમેન્ટ સાથે સંબંધિત છે, જે ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે હોય. વિદ્વાન એમિકસ ક્યુરી રજૂઆત કરે છે કે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ પાસે

ચોક્કસપણે ડિકીના સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ એડજસ્ટમેન્ટની સત્તા છે, જે ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે હોય. આ પ્રક્રિયા એક્ઝિક્યુશનની કાર્યવાહીમાં પૂરી પાડવામાં આવી હોવાથી, પક્ષકારો વચ્ચેના સમાધાનને રેકૉર્ડ કરવાથી, જે ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે છે, તેમ કહી શકાય નહીં કે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ ડિકીની વિરુદ્ધ જઈ રહી છે.

૧૨. આ કોર્ટે સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો અને વિદ્વાન એમિક્સ ક્યુરીને સાંભળ્યા છે.

૧૩. હાલની અરજી એક્ઝિક્યુશનની કાર્યવાહીમાંથી ઉદભવે છે. તેથી, ડિકી અને હુકમોના અમલીકરણ અંગેના ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ ની પ્રસ્તુત જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લેવો પ્રસ્તુત રહેશે. તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૨. ડિકી-હોલ્ડરને કોર્ટની બહાર ચુકવણી - (૧) જ્યાં કોઈપણ પ્રકારની ડિકી હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ નાણાં કોર્ટની બહાર ચૂકવવામાં આવે, અથવા કોઈપણ પ્રકારની ડિકી ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ અન્યથા એડજસ્ટ કરવામાં આવે, તો ડિકી-હોલ્ડર આવી ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટની જાણ તે કોર્ટને કરશે જેની ફરજ ડિકી બજાવવાની છે, અને કોર્ટ તે મુજબ તેની નોંધ કરશે.

(ર) જજમેન્ટ-ડેટર અથવા જજમેન્ટ-ડેટર માટે જામીન બનેલી કોઈપણ વ્યક્તિ પણ આવી ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ વિશે કોર્ટને જાણ કરી શકે છે, અને કોર્ટને ડિક્રી-હોલ્ડરને નોટિસ પાઠવવા માટે અરજી કરી શકે છે કે શા માટે આવી ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટને પ્રમાણિત તરીકે નોંધવામાં ન આવે તે માટે કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલી તારીખે કારણ દર્શાવે; અને જો, આવી નોટિસની બજવણી પછી, ડિક્રી-હોલ્ડર શા માટે ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટને પ્રમાણિત તરીકે નોંધવામાં ન આવે તેનું કારણ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ જાય, તો કોર્ટ તે મુજબ તેની નોંધ કરશે.

(રએ) જજમેન્ટ-ડેટરની વિનંતી પર કોઈ ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ નોંધવામાં આવશે નહીં સિવાય કે--

(એ) ચુકવણી રૂલ ૧ માં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે કરવામાં આવી હોય; અથવા

(બી) ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ દસ્તાવેજ પુરાવા દ્વારા સાબિત થાય; અથવા

(સી) રૂલ ૧ ના સબ-રૂલ (૨) હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસના જવાબમાં અથવા કોર્ટ સમક્ષ ડિકી-હોલ્ડર દ્વારા અથવા તેના વતી ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ સ્વીકારવામાં આવે.

(૩) જે ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ ઉપરોક્ત મુજબ પ્રમાણિત અથવા નોંધવામાં આવ્યું નથી, તેને ડિકી બજાવતી કોઈપણ કોર્ટ દ્વારા માન્યતા આપવામાં આવશે નહીં."

૧૪. રૂલ ૨ નો સબ-રૂલ (૧) એવું ઠરાવે છે કે જ્યાં કોઈપણ પ્રકારની ડિકી હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ નાણાં કોર્ટની બહાર ચૂકવવામાં આવે, અથવા કોઈપણ પ્રકારની ડિકી ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ અન્યથા એડજસ્ટ કરવામાં આવે, તો ડિકી-હોલ્ડર આવી ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ વિશે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટને જાણ કરશે. ત્યારબાદ ડિકી બજાવવી અને તે મુજબ તેની નોંધ કરવી તે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટની ફરજ બની જાય છે. આ જોગવાઈ સ્પષ્ટપણે ડિકીના એડજસ્ટમેન્ટ માટેની વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે, સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ, જે ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે હોય અને જો તે ડિકી-હોલ્ડર દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવે, તો એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ તેને નોંધવા માટે બંધાયેલી છે.

૧૫. હાલના કેસમાં મૂળ ડિકીને પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા સમાધાન દ્વારા એડજસ્ટ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા ડિકી-હોલ્ડર દ્વારા સંમતિ આપવામાં આવી છે કે તેઓ ડિકીમાં આદેશ કર્યા મુજબની ૩ એકર અને ૧૦ ગુંઠા જમીનને બદલે ૨ એકર અને ૭ ગુંઠા જમીનથી સંતુષ્ટ છે. સામાવાળા વેચાણ અવેજની બાકીની રકમ રૂ. ૧,૦૭,૫૦૦/- તેમજ એક બાબુભાઈ નાથાભાઈ અને સામાવાળાના ભાઈઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ જતા કરવા સંમત થયા છે. પક્ષકારો વચ્ચેનું સૂચિત સમાધાન ડિકીના અંશતઃ એડજસ્ટમેન્ટ સમાન છે, જે ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે છે અને આ કોર્ટના મતે, તે ચોક્કસપણે ધ કોડના ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવશે, જે ખાસ કરીને એક્ઝિક્યુશનની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે. જેમ કે, એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ માટે સમાધાન રેકૉર્ડ કરવામાં કોઈ કાયદેસરનો અવરોધ નહોતો. એવું જણાય છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરતી વખતે, એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટે ધ કોડના ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ ની જોગવાઈઓને નજરઅંદાજ કરી છે.

૧૬. ધ કોડની કલમ ૪૭ ની જોગવાઈઓ ધ્યાને લેવી પણ પ્રસ્તુત હોઈ શકે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

**"૪૭. ડિકી બજાવતી કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવાના પ્રશ્નો -**

(૧) જે દાવામાં ડિકી પસાર કરવામાં આવી હતી તે દાવાના પક્ષકારો અથવા તેમના પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે ઉદભવતા તમામ પ્રશ્નો, અને જે ડિકીના અમલીકરણ,

વિસર્જન અથવા સંતોષ સાથે સંબંધિત હોય, તે ડિકી  
બજાવતી કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે અને અલગ  
દાવા દ્વારા નહીં.

(\*\*\*)

(૩) જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ પક્ષકારનો પ્રતિનિધિ છે કે નહીં તે  
અંગે પ્રશ્ન ઉદભવે, ત્યારે આવો પ્રશ્ન, આ કલમના હેતુઓ  
માટે, કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે."

૧૭. ધ કોડના ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ અને કલમ ૪૭ ની જોગવાઈઓને સુમેળભર્યું  
રીતે વાંચવાની રહે છે, અને જો તેમ વાંચવામાં આવે, તો બે જોગવાઈઓ વચ્ચે  
કોઈ સંઘર્ષ નથી.

૧૮. એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ દ્વારા તેના વાદગ્રસ્ત હુકમમાં જણાવ્યા મુજબ સમાધાન  
રેકૉર્ડ કરવાનો ઇનકાર કરવા પાછળનું એકમાત્ર કારણ એ છે કે સમાધાન રેકૉર્ડ  
કરવાથી ડિકીમાં ફેરફાર કરવા જેવું થશે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, આ કારણ  
ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાને લેતા કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેવું નથી. ગમે તે  
સંજોગોમાં, વાદગ્રસ્ત હુકમ અછડતો (કર્સરી) છે અને કાયદાની સંબંધિત  
જોગવાઈઓને ધ્યાને લીધા વિના પસાર કરવામાં આવ્યો હોય તેમ જણાય છે.

૧૯. વિદ્વાન એમિક્સ ક્યુરીએ આ કોર્ટના ધ્યાન પર સુપ્રીમ કોર્ટનો સુલતાના બેગમ વિ. પ્રેમચંદ જૈનનો ચુકાદો રજૂ કર્યો છે, જે (૧૯૯૭) ૧ એસસીસી ૩૭૩ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, જે આ બાબતમાં કાયદાની સ્થિતિને એકદમ સ્પષ્ટ કરે છે. ચુકાદાનો પ્રસ્તુત અંશ નીચે મુજબ અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યો છે:

"૧૬. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં કલમ ૪૭ અને ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ ની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કરતા, બે જોગવાઈઓ વચ્ચે કોઈ વિરોધાભાસ જણાતો નથી. કલમ ૪૭ ડિકી બજાવતી કોર્ટની સત્તા સાથે સંબંધિત છે જ્યારે ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ તે પ્રક્રિયા સાથે સંબંધિત છે જે કોર્ટે અનુસરવાની છે જેની ફરજ ડિકી બજાવવાની છે, જે ડિકીના અમલીકરણ અથવા સંતોષને લગતા મર્યાદિત વર્ગના કેસોમાં હોય છે, કાં તો કોર્ટની બહાર નાણાંની ચૂકવણી દ્વારા (ડિકી હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર) અથવા સર્વસંમતિથી ગોઠવણ દ્વારા અન્ય કોઈ રીતે એડજસ્ટમેન્ટ દ્વારા.

૧૭. કારણ કે કલમ ૪૭ એવી જોગવાઈ કરે છે કે ડિકીના અમલીકરણ, વિસર્જન અથવા સંતોષને લગતા પ્રશ્નો ડિકી બજાવતી કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે, તે સ્પષ્ટપણે

તે પ્રશ્નોના નિર્ધારણ માટે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટને ચોક્કસ અધિકારક્ષેત્ર આપે છે.

૧૮. ધ કોડની કલમ ૩૮ હેઠળ, ડિકી કાં તો તેને પસાર કરનાર કોર્ટ દ્વારા અથવા જે કોર્ટમાં તેને બજવણી માટે મોકલવામાં આવી હોય તે કોર્ટ દ્વારા બજાવી શકાય છે. જે કોર્ટે ડિકી પસાર કરી છે તેને કલમ ૩૭ માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે. બીજી કોર્ટમાં બજવણી માટે ડિકીની ફેરબદલી કલમ ૩૯ માં પૂરી પાડવામાં આવી છે. કલમ ૪૦ બીજા રાજ્યમાં કોર્ટને ડિકીની ફેરબદલી માટેની જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૪૨ એવું ઠરાવે છે કે જે કોર્ટમાં ડિકી બજવણી માટે ફેરબદલ કરવામાં આવી છે તેને ડિકી બજાવવા માટે તે જ સત્તાઓ રહેશે જાણે કે ડિકી તે કોર્ટ દ્વારા જ પસાર કરવામાં આવી હોય. કલમ ૩૭ સહિતની આ જોગવાઈઓ આમ ડિકી બજાવતી કોર્ટની સત્તાઓ અને અધિકારક્ષેત્ર વિશે સ્પષ્ટપણે બોલે છે.

૧૯. ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ સંજોગોના ચોક્કસ સમૂહને લાગુ પડે છે. જો ડિકી હેઠળ કોઈ નાણાં ચૂકવવાપાત્ર હોય, ડિકીના પ્રકારને ધ્યાને લીધા વગર, અને આવા નાણાં કોર્ટની બહાર ચૂકવવામાં આવે, તો ડિકી-હોલ્ડરે આવી

ચુકવણી જેની ફરજ ડિકી બજાવવાની છે તે કોર્ટને પ્રમાણિત કરવી પડે છે અને તે કોર્ટે તે મુજબ તેની નોંધ લેવાની હોય છે. તેવી જ રીતે જો કોઈ ડિકી, તેના પ્રકારને ધ્યાને લીધા વગર, ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ એડજસ્ટ કરવામાં આવે, તો ડિકી-હોલ્ડરે તે એડજસ્ટમેન્ટ તે કોર્ટને પ્રમાણિત કરવું પડે છે જેણે એડજસ્ટમેન્ટની નોંધ લેવાની હોય છે. જો ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટની જાણ ડિકી-હોલ્ડર દ્વારા કરવામાં ન આવે, તો જજમેન્ટ-ડેટરને આવી ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટની જાણ કોર્ટને કરવાનો અને ડિકી-હોલ્ડરને નોટિસ આપ્યા પછી તે ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટને પ્રમાણિત કરવા માટે તે કોર્ટમાં અરજી કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે. ત્યારબાદ સબ-રૂલ (૩) આવે છે જે જોગવાઈ કરે છે કે જે ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ સબ-રૂલ (૧) અથવા (૨) હેઠળ પ્રમાણિત અથવા નોંધવામાં આવ્યું નથી, તેને ડિકી બજાવતી કોર્ટ દ્વારા માન્યતા આપવામાં આવશે નહીં.

૨૦. "અથવા કોઈપણ પ્રકારની ડિકી અન્યથા એડજસ્ટ કરવામાં આવે છે" શબ્દો ખૂબ જ

વ્યાપક છે. પક્ષકારો માટે એટલે કે ડિકી-હોલ્ડર અને જજમેન્ટ-ડેટર માટે ડિકી હેઠળના તેમના અધિકારો અને જવાબદારીઓના સંદર્ભમાં કરાર અથવા સમાધાનમાં પ્રવેશવા માટેનો માર્ગ ખુલ્લો છે. જો આવો કરાર અથવા સમાધાન ડિકીના એડજસ્ટમેન્ટ સમાન હોય, તો તેને ઓર્ડર ૨૧ ના રૂલ ૨ હેઠળ કોર્ટ દ્વારા નોંધવું આવશ્યક છે. એવું નિર્દેશિત કરવામાં આવી શકે છે કે જો કરાર અથવા સમાધાન જે ડિકીના સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ સંતોષને કારણે ડિકીને તે હદ સુધી સમાપ્ત કરવાની અસર ધરાવે છે, તો તે આ રૂલના અર્થમાં ડિકીનું એડજસ્ટમેન્ટ ગણાશે અને કોર્ટ, જો તેનો સંપર્ક કરવામાં આવે, તો એડજસ્ટમેન્ટનું પ્રમાણપત્ર આપશે. કોર્ટની બહાર નાણાંની બિન-પ્રમાણિત ચુકવણી અથવા એડજસ્ટમેન્ટ જે ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ હેઠળ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું નથી, તેને એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ દ્વારા માન્યતા આપી શકાય નહીં. આવી પરિસ્થિતિમાં, એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ જે એકમાત્ર પૂછપરછ કરી શકે છે તે એ જાણવાની છે કે શું લેવામાં આવેલ બચાવ તેના પ્રથમ દ્રષ્ટિએ ડિકીના એડજસ્ટમેન્ટ અથવા સંતોષ સમાન છે, સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ, અને શું

આવા એડજસ્ટમેન્ટ અથવા સંતોષની અસર તે હદ સુધી ડિકીને સમાપ્ત કરવાની હતી. જો એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવે છે કે ડિકી સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ એડજસ્ટ કરવામાં આવી હતી પરંતુ સમાધાન અથવા એડજસ્ટમેન્ટ અથવા સંતોષ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યો ન હતો અને/અથવા પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યો ન હતો, તો એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ તેમને માન્યતા આપશે નહીં અને ડિકી બજાવવા માટે આગળ વધશે.

૨૧. સમસ્યાને અન્ય દ્રષ્ટિકોણથી "જનરાલિયા સ્પેશિયાલિબસ નોન ડેરોગેન્ટ"ના સૂત્રના આધારે જોઈ શકાય છે.

૨૨. કલમ ૪૭, અગાઉ નિર્દેશ કર્યા મુજબ, એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટને ડિકીના અમલીકરણ, વિસર્જન અને સંતોષને લગતા તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા અને અધિકારક્ષેત્ર આપે છે. ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨, જોકે, એવું ઠરાવીને તે સત્તાના ઉપયોગ પર નિયંત્રણ મૂકે છે કે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ નાણાંની કોઈપણ બિન-પ્રમાણિત ચુકવણી અથવા ડિકીના કોઈપણ એડજસ્ટમેન્ટને માન્યતા આપશે નહીં અથવા જોશે નહીં. જો જજમેન્ટ-

ડેટર દ્વારા એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ સમક્ષ આવું કોઈપણ એડજસ્ટમેન્ટ અથવા ચુકવણીની દલીલ કરવામાં આવે છે, તો પછીની કોર્ટે, કાયદાકીય આદેશને ધ્યાને લેતા, તેને અવગણવું પડશે જો તે કોર્ટ દ્વારા પ્રમાણિત અથવા નોંધાયેલ ન હોય.

૨૩. કલમ ૪૭ હેઠળ ડિક્રીના અમલીકરણ, વિસર્જન અથવા સંતોષને લગતા પ્રશ્નો નક્કી કરવાની સામાન્ય સત્તા આમ ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ જેમાં સબ-રૂલ (૩) નો સમાવેશ થાય છે તેના દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધને આધિન વાપરી શકાય છે જેમાં કોર્ટની બહાર ડિક્રી હેઠળના નાણાંની ચુકવણી અથવા અન્ય કોઈ રીતે ડિક્રીના એડજસ્ટમેન્ટનું નિયમન કરતી વિશેષ જોગવાઈઓ છે. કલમ ૪૭ હેઠળની સામાન્ય જોગવાઈએ, તેથી, ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ માં સમાવિષ્ટ વિશેષ જોગવાઈઓને તે હદ સુધી વશ થવું પડશે જે જજમેન્ટ-ડેટરને ખોટા, અથવા ઉપજાવી કાઢેલા બચાવ રજૂ કરતા અટકાવવા માટે ઘડવામાં આવી છે જેથી એક્ઝિક્યુશનની કાર્યવાહી લંબાય અથવા તેમાં વિલંબ થાય.

૨૪. જો કલમ ૪૭ અને ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ સાથે વાંચવામાં આવે, જેમ કે અમે આ કેસમાં કર્યું છે, તો કહેવાતો વિરોધાભાસ (અમે "કહેવાતો" કહીએ છીએ કારણ કે, વાસ્તવમાં, કોઈ નથી) 'સુમેળભર્યા અર્થઘટન' ના નિયમ અથવા અન્ય નિયમ કે સામાન્ય જોગવાઈએ વિશેષ જોગવાઈને વશ થવું જોઈએ તેના દ્વારા દૂર થાય છે."

૨૦. ટી.એચ. જોશી વિ. જશવંતલાલ બી. નંદા, જે ૨૦૧૨(૨) જીએલઆર ૧૦૩૫ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, ના કેસમાં અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલ ચુકાદો આ અરજીમાં ઉદભવતા કાયદાના ચોક્કસ પ્રશ્ન માટે કદાચ પ્રસ્તુત ન હોય. તેથી, તેની વિગતવાર ચર્ચા કરવાની જરૂર નથી.

૨૧. ઉપરોક્ત ચર્ચાની સંયુક્ત અસર એ છે કે એકિઝક્યુટિંગ કોર્ટ પાસે ઓર્ડર ૨૧ રૂલ ૨ હેઠળ સમાધાન નોંધવાની સત્તા છે જે ડિકીને સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ એડજસ્ટ કરવાની અસર ધરાવે છે, જે ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે હોય. આ બાબતને ધ્યાને લેતા, એકિઝક્યુટિંગ કોર્ટે પક્ષકારો વચ્ચેનું સમાધાન રેકૉર્ડ કરવું જોઈતું હતું કારણ કે તે ડિકી-હોલ્ડરના સંતોષ માટે ડિકીના અંશતઃ એડજસ્ટમેન્ટ સમાન છે. એકિઝક્યુટિંગ કોર્ટ દ્વારા તેના વાદ્યસ્ત હુકમમાં પક્ષકારો વચ્ચેના સમાધાનને રેકૉર્ડ કરવાનો ઇનકાર કરવા માટે આપવામાં આવેલ કારણ કે સમાધાન રેકૉર્ડ કરવાથી ડિકીની વિરુદ્ધ જવા સમાન છે, તે કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેવું નથી.

૨૨. પરિણામે, અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે. વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવામાં આવે છે.

૨૩. તે મુજબ રૂલ એપ્સોલ્યુટ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

કોર્ટ શ્રી મેહુલ એસ. શાહ દ્વારા આપવામાં આવેલી સહાય માટે તેમની આભારી છે.

(શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી, ન્યાયમૂર્તિ)

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.